

Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda chet tillarni o'qitish

1. Ilmiy tadqiqot ishining qisqacha annotatsiyasi

Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda chet tillarni o'qitish bolalar rivojlanishiga ko'p jihatdan ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Aynan ushbu davrda bolalarning miyasi yangi bilimlarni osonroq o'zlashtiradi va til o'rganishga nisbatan sezgir bo'ladi.

2. Muammo va uning dolzarbligi

Chet tillarini erta yoshdan o'rgatishning ahamiyati va foydalari quyidagi asosiy jihatlarda ko'rinadi:

1. Til o'rganish qobiliyatining yuqori bo'lishi

Bolalar kichik yoshda yangi tillarni oson va tabiiy tarzda o'rganadilar. Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda bolalar talaffuz, intonatsiya va grammatikani ona tilidek o'zlashtirish qobiliyatiga ega. Ular til o'rganish jarayonini o'yinlar va interaktiv faoliyatlar orqali tezroq o'zlashtiradilar, bu esa kattalarga qaraganda ancha oson kechadi.

2. Kognitiv rivojlanish

Erta yoshda chet tillarni o'rganish bolalarning umumiy kognitiv qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu:

- Muammolarni hal qilish va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini oshiradi.
- Miya moslashuvchanligini kuchaytiradi, bu esa kelgusida yangi bilimlarni o'zlashtirishni yengillashtiradi.
- Ikkilamchi vazifalarni bajarish qobiliyatini yaxshilaydi, chunki bir nechta tillar o'rtasida almashish miyani ko'proq faollashtiradi.

3. Madaniyatlararo tushuncha

Chet tilini o'rganish faqat til bilimini o'zlashtirish bilan cheklanib qolmaydi, balki yangi madaniyatlar va an'analar bilan tanishish imkonini ham beradi. Erta yoshdan chet tilini o'rganish bolalarda ochiq fikrlilik, xalqaro madaniyatlarni hurmat qilish va turli xalqlar o'rtasida o'zaro tushunishni rivojlantiradi. Bu esa bolalarni global fuqarolar bo'lishga tayyorlaydi.

4. Shaxsiy va ijtimoiy rivojlanish

Chet tilini o'rganish bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, chunki ular yangi bilimlarni muvaffaqiyatli o'zlashtirayotganlarini his qiladilar. Bu esa ijtimoiy hayotda ham ularga foyda keltiradi. Til o'rganish jarayonida bolalar guruhda ishlash, o'z fikrlarini turli xil yo'llar bilan ifodalash kabi ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Bu ijtimoiy va kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantiradi.

5. Kelajakdagi ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish

Erta yoshdan chet tilini bilish bolalarning kelajakda o'qish va kasbiy rivojlanish yo'llarini kengaytiradi. Bir yoki bir nechta chet tillarini bilish ularga xalqaro universitetlar va dasturlarga kirish imkonini beradi hamda kelajakda ko'plab ish imkoniyatlarini ochadi. Shuningdek, maktab davridagi o'quv dasturlarida chet tilini yaxshi biladigan bolalar oldinga chiqib ketadi.

6. Nutq va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish

Chet tillarini o'rganish bolalarning nutq va muloqot qobiliyatlarini kuchaytiradi. Ular yangi tilning grammatik qoidalarini o'z ona tilining qoidalari bilan taqqoslab o'rganadilar, bu esa ularning o'z tilidagi ko'nikmalarini ham rivojlantirishga yordam beradi. Ayniqsa, bolalar ikkita yoki undan ko'p tillarni birgalikda o'rganayotganda, ularning muloqot qobiliyatlari yanada mustahkamlanadi.

7. Ko'p tilda o'qitish orqali rivojlanish

Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda chet tillarini o'qitish nafaqat til o'rganish uchun, balki boshqa fanlarni ham o'rgatish uchun samarali usul bo'lishi mumkin. Masalan, matematika yoki tabiat fanlari darslari chet tilida olib borilganda, bolalar bir vaqtning o'zida ikkita sohada bilim oladilar. Bu usul bolalarning til va fanlar bo'yicha qobiliyatlarini birgalikda rivojlantiradi.

8. O'yin va ijodkorlik orqali o'rganish

Maktabgacha yoshdagi bolalar o'yin va ijodiy faoliyatlar orqali yaxshi o'rganadilar. Chet tillarni o'rgatish jarayonida o'yinlardan, qo'shiqlardan, rasm chizish va boshqa ijodiy faoliyatlardan foydalanish o'rganishni qiziqarli va samarali qiladi. Bu nafaqat tilni o'rgatadi, balki bolalarning ijodiy qobiliyatlarini ham rivojlantiradi.

3. Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

1. **Cameron, L.**, 2001. *Teaching Languages to Young Learners*. Cambridge: Cambridge University Press.

- o Ushbu kitobda bolalarga til o'rgatishning samarali metodlari va pedagogik tamoyillari keng yoritilgan. Maktabgacha va boshlang'ich ta'limga mos yondashuvlar bayon etilgan.

2. **Ellis, R.**, 2008. *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.

- o Bu kitobda ikkinchi tilni o'rganishning psixologik va pedagogik jihatlarini chuqur tahlil qilingan. Erta yoshdagi til o'rganishga oid boblar mavjud.

3. **Pinter, A.**, 2006. *Teaching Young Language Learners*. Oxford: Oxford University Press.

- o Boshlang'ich yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatishning turli metodlari va texnikalari haqida batafsil ma'lumot beruvchi kitob.

4. **Lightbown, P. M., & Spada, N.**, 2013. *How Languages are Learned*. 4th ed. Oxford: Oxford University Press.

- o Til o'rganish jarayonlarini o'rganish bo'yicha zamonaviy tadqiqotlarga asoslangan kitob, ayniqsa bolalarga til o'rgatish uchun qo'llaniladigan texnikalarni yoritadi.

5. **Gass, S. M., & Selinker, L.**, 2008. *Second Language Acquisition: An Introductory Course*. 3rd ed. New York: Routledge.

- o Bu kitob til o'rganish jarayonining nazariy va amaliy asoslarini o'rganishga bag'ishlangan, va unda maktabgacha yoshdagi bolalarning til o'rganishiga alohida e'tibor qaratilgan.

6. **Nikolov, M.**, 2009. *The Age Factor and Early Language Learning*. Berlin: Mouton de Gruyter.

○ Kitob bolalarning yoshiga qarab til o'rganish qobiliyatlari haqida tadqiqotlar bilan to'ldirilgan. Ayniqsa, erta til o'rganishning afzalliklari haqida muhim ma'lumotlar beradi.

Tadqiqot maqolalar:

1. **Dixon, L. Q., et al.**, 2012. "What we know about second language acquisition: A synthesis of four perspectives." *Review of Educational Research*, 82(1), 5-60.

○ Ushbu tadqiqot maqolasida ikkinchi til o'rganish bo'yicha eng so'nggi tadqiqotlar tahlil qilingan, jumladan bolalarning chet tilini o'rganishi haqida qimmatli ma'lumotlar mavjud.

2. **Muñoz, C.**, 2006. "Age and the Rate of Foreign Language Learning". *Clevedon: Multilingual Matters*.

○ Ushbu kitob bolalarning yoshiga qarab til o'rganish tezligiga oid tadqiqotlar va ularning chet tillarni o'zlashtirishidagi farqlarni tahlil qiladi.

4. Ilmiy tadqiqot ishidan kutiladigan natija

Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda chet tillarni o'qitish bolalarning kognitiv, madaniy va ijtimoiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Bu yoshda bolalarning miyasi yangi tillarni tezroq va tabiiy tarzda o'zlashtiradi, shuningdek, turli madaniyatlarni hurmat qilish va qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Chet tilini erta o'rgatish kelajakda muvaffaqiyatli ta'lim va kasbiy rivojlanishga asos yaratadi, shuningdek, bolalarning nutq, muloqot va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi.